

UM
RUM
E
EINZIA
UM

DIVITIARUM
EVANGELICARUM

Disquisitio XLIX

PRÆSIDE

CHRISTIANO GUEINZIO

Gymnafii Hallenfis

Rectore

Respondente,

JOACHIMO LITZMANNO

Ruppinate Marchitâ.

Dominica XLIX. post Trinitatis.

A. O. R. cl. lcc. III.

HALLIS SAXONUM

*Prelo Heredum Melchioris Oel-
schlegelij*

V I R I S

Amplissimis, Consultissimis, usu Gravissimis, prudentia Excellentissimis, Integerrimis,

DN. JOHANNI COSTIO Consuli Hallens, dignissimo, Scholarchæ gravissimo, Salinatori præcipuo, Hospiti benignissimo, Fautori & Promotori suscipiendo.

DN. JOHANNI LITZMANNO Sen. Consuli Reipubl. Ruppinensis merizissimo, usu & ætate gravissimo, Parenti æternum devenerando.

DN. CONRADO ZABELIO Reip. quæ est Brandenburgi, in nova arce Camerario fidissimo, Affini honoratissimo, Evergetæ colendo.

DN. CHRISTIANO Bergeman / Senatori in incluta civitate Consultissimo, Medicamentario præstantissimo, Avunculo oculissimo, Promotori & Fautori colendo.

DN. DANIELI LITZMANNO judici Granfovienensium Severissimo, Agnato & Affini charissimo, Favitori non postremo.

Dnn, Mæcenatibus, Parenti & Promot.
hoc tirocinium

offert & sacrat

RESPONDENS.

ANALYSIS
EVANGELII
 DOMINICA XIIIX. POST TRI-
 NITATIS.

Matth. 22. à v. 34. ad fin.

Περαύλιον.

*Abet Rex & Propheta David
 Psalm. 84. v. 8. doctores benedi-
 ctionibus operiuntur & progredi-
 untur de victoria ad victoriam,
 ut videatur Deus Deorum in Sion. Id quod
 non de temporali, sed de spiritali intelligen-
 dum est victoria. Quod vel maxime manife-
 stum est in Christo, uti inter cœtera etiam te-
 statur præsens pericopa.*

THESIS I.

*In qua habetur partim charitas seu
 legis compendium, cuius occasio est Pha-
 risæorum*

risæorum congregatio. v. 34. In quo subje-
ctum absolute quoad causam: Pharisei au-
tem. *Qui quales fuerint, sæpius dictum est,*
nempè primaria secta erat iudeorum, dicta ita
ab Hebræo פְּרִישִׁי quòd exponere seu separare
significat, quòd interpretarentur legem, & pro-
pterea sanctimonia laudem sectarentur, uti
habet Joseph. lib. 2. de bello cap. 7. & Epi-
phanus lib. 1. contra hæreses. Ut discamus
semper in Ecclesia fuisse, & etiamnum esse
schismaticos & hereticos, uti habetur Matt.
24, 31. Unde Augustin. Epist. 50. Ne te, in-
quit ad Bonifacium, talia perturbent, hæreses
enim & scandala futura sunt, ut inter inimi-
cos erudiamur, ac sic & fides & dilectio nostra
possit esse probatior.

2. Conditionatè quoad causam im-
pellentem: quum audivissent, quod os ob-
thurasset Sadducæis. *Ut qui antea cū ipsis de*
resurrectione mortuorum disputarat, & satis
eos refutarat: hoc enim indicat vox ἰσχυρῶς
quòd quasi capistro os obligarit, uti Eustath. in
Odys. ult. exponit, & Hesych. Plin. lib. 18.
c. 19. fiscellis capistrare interpretatur. Ita so-
lidè ergò & efficaciter refutavit, ut quasi elin-
guës reddiderit, dum eos ad silentiū adegit, uti
Syrus

Syrus explicat. Sadducei autem fuerunt discipuli Zaddoki, uti habet Hieronymus c. 44. in Ezech. ubi inquit: Si scivissent Patres nostri, quod futura sit resurrectio mortuorum, non ita docuissent, vel ex ignorantia, vel ex malitia putarunt ac si nulla esset resurrectio mortuorum, qui propterea etiam negarunt Angelos & spiritus hoc est anima hominis immortalitatem, uti docet Joseph, lib. 18. antiq. c. 2.

3. Quoad prædicatū per effectum: conveniunt in unū. Ut deliberationem inter se instituerent, & quisq; presenti consilio subveniret. Convenire itaq; debuerunt, quia consilium absq; conventu personarū quarundam iniri vix potest, uti & ipsum nomen cluit: & licet varia attulerint consilia, quia tamen adversata fuere Deo consultori maximo, fuerunt frustranea, Prov. 21, 30.

4. Et disputatio quoad opponentem, quod facta sit interrogando tentatio. v. 35. In quo prædicatum: Et interrogavit. Non discendi causa, sed tentandi gratiā, neq; ex affectu simplici, ut ait Orig. hom. 23. in Matth. Quamvis Augustin. lib. 2. de consens. Evangelistarum c. 23. non accipiat malam, tanquam decipere volentis inimicam, sed cantam potius

tanquam experiri volentis interrogationem,
tamen ab initio vitiosa fuit interrogatio.

5. Subjectum, quod describitur absolute in genere: unus ex eis. Nempe ex Pharisaeis, cum obturasset os Sadduceis, cui forsitan commiserant ceteri provinciam interrogandi. Ut quemadmodum antea suos discipulos & Herodianos ablegaverant, quò captiosam questionem de censu Casari dando proponerent, ita hoc loco ex numero collegarum suorum adhibent modo unum, per quem Christum adoriantur: alias enim à τὰ ζῆα orta fuisset, si simul à multis oppugnaretur. Et ut majore cum dedecore vinceretur, unus tantum ablegatus est; ita author imperfecti operis habet hom. 42. Dicebant apud se, unus loquatur pro omnibus, & omnes loquantur per unum, ut, si vicerit, omnes videamur victores, si autem victus fuerit, ut solus sit confusus.

6. In specie: legis doctor quispiam. Sive scriba, assessor synedrii ex numero Pharisaeorum, maximè idoneus & exercitatissimus, per quem palmam sperabant. Forsan quia sapientiam Christi maximè scrutabatur, eamq; collegis suis depradicabat. Ita saepe inveniuntur ministri aliena nequitia, quamvis hic scriba postmodum ad saniores mentem redierit, & Chri-

Christo testimonium dederit, quod sapienter & cordatè responderit.

7. Conditionatè quoad causam finalem: tenrans eum, & dicens. *Hoc est, Christum confundere & pudefacere studebat, respectu scilicet Phariseorum.* Matthæus quidem ait, tentando illum quasi visse; Marcus verò aliter: sed est consonantia, uti ait Chrysostrmus hom. 32. in Matthæum. Tentando enim incepit, sed cum ex responsione Christi nonnihil utilitatis perceperit, iure laudatur. Atq; ita non tam ex intentione cause secundaria, quam principalis estimatur. Quicumq; igitur novit & interrogat non voto discendi, sed studio cognoscendi, an noverit ille qui responsurus est: in similitudinem Phariseorū non quasi discipulus, sed quasi tentator accedit, habet Hieronym. lib. 3. in Matth. c. 22. & quod addit Ardens, interrogat, non ut instruat, nec ut instruatur, sed ut suam ostendet peritiam & alterius derideat simplicitatem. Non quasi omnes interrogationes sint mala, sed quòd multa sint inutilis & insidiosæ, circa quas non debemus insanire, 1. Tim. 6, 4. quia sunt futiles, Tit. 3, 9.

8. Et compellatio. v. 36. In quo ab honoris titulo benivolentiæ captatio: Magister, id est, Præceptor, uti Syrus transtulit,

quasi diceret: *Doces populum tota die, Necessesse est igitur, ut habeas scientiam legis divinitus nobis tradita: specimen exhibe, ut ita titulus Magistri & Præceptoris sit honorificus, licet respectu Phariseorum fuerit ironicus.*

9. Et interrogatio formata à comparatis, in genere: quod est mandatum magnum? Non quod aliquod sit parvum: quia omnia, que Deus mandavit magna sunt, ut habet Hieronymus in hunc locum. Sed, quemadmodum Marcus explanat, quodnam sit maximum sive primū, quia positivus juxta Hebraicum sæpius ponitur pro superlativo, Gen. 42, 3. Paral. 12, 4.

10. In specie: in lege. *Quia voxixòs sive legis peritus querebat. Videbatur enim, Christus homines à Moyse abducere ad novam scripturam: ideoq; volebant ipsum ad Mosē retrahere, ut invitus fateretur in Moyse perfectam divina voluntatis normam esse. Potissimum cum tūm temporis maxima controversia & maxima requireretur notitia omnium mandatorum. Numerabat autem 613. præcepta legis secundum numerum litterarum in decalogo, que dividebant in affirmativa, quorum 248. secundum numerum ossium hominis, & negativa, quorum 365. secundum*

numerum dierum in anno. Ex numero preceptorum igitur proferre omnium primum & maximum, non erat cuiusvis, sed eius potissimum, qui exercitatissimus. Interim discimus, quod habet author imperfecti operis hom. 42. maximum eos interrogasse, qui nec minimum observarunt, similes illis, qui alta & subtilia querunt, & communia ignorant & non intelligunt. Atq; ita, monente Cass. l. 11. c. 53. multi vocant Dominum, cui servire volunt, multi Magistrum, cuius doctrinam despiciunt, Doctorem cui contradicunt; Multi vocant Patrem & veram dilectionem non exhibent, multi amicum, quem oderunt; multi extollunt virtutem verbi & eidem moribus adversantur.

II. Quoad respondentem, distinctim respectu Dei est dilectionis allegatio, v. 37. In quo causa efficiens: Ait illi Jesus. Nempe promptè & sine mora, non respectu sui, ut suam in lege peritiam demonstraret, seq; ad docendū paratum ostenderet: sed 1. respectu scribae, ut eū ad uberiores veritatis cognitionē duceret. 2. Respectu turbae, quo ipsam doceret, & 3. Respectu Phariseorum, ut ipsis pari ratione os obstrueret; Et deniq; ut scopum & summam totius legis nobis monstraret. Unde author imperfe-

imperfecti operis hom. 42. inquit: *Judei diversis interrogationibus Christum tentantes sibi quasi verunt interitum, nobis verò salutem; nam verba Christi illis profuerunt ad confusionem, nobis verò ad edificationem.*

12. Et res ipsa quoad totum, respectu præcepti: *Diliges.* Desumit responsionem ex lege, quia questio erat de Moyse, inde dicit: *Diliges.* Dilectio enim radix omnium virtutum est, uti testatur Gregorius lib. 10. mor. c. 4. *Charitas quasi chara unitas, dum nos unit.*

13. Quoad objectum: *Dominum Deum tuum.* In textu Mosaico est nomen *יהוה* / *Jehova*, quod non nisi soli vero Deo competere, in apico est; quodq; septuaginta interpretes per *κύριος* reddiderunt, que vox primo ac principaliter itidem de solo vero Deo usurpatur, 1. Corinth. 8, 6. Ephes. 4, 5. Et alibi dicitur *Deus tuus*, qui creavit te, qui adhuc conservat, qui omnis generis beneficiis te ornavit, qui ab omni malo te custodit. Unde August. l. 1. de moribus cathol. c. 8. inquit: *Non dubium est, quin is sit finis, qui nos summo amore diligit. dum nos jubet: Diliges Dominum tuum.* Unde discimus, quòd alibi allegat, *legem lege carere non posse, simulq; quòd*

quòd sit controversiarum iudex, quòdque non
semper singula verba sint necessario alleganda.

14 Et quoad modum, respectu affe-
ctus: in toto corde tuo. Cordis autem appel-
latione, uti habet Gregorius Nyssenus l. de
op. c. 8. crassius illud corporis temperamentum
venit. Id quod explanat author in opere
imperfecto: Deum toto corde diligere est, ut
cor tuum non sit inclinatum ad alterius rei,
quàm ad Dei amorem, non in honoribus, non
in auro, non in possessionibus, non in animali-
bus aut mancipiis, non in ornamentis, aut ve-
stibus, non in filiis, aut parentibus, aut amicis,
sed hæc omnia existimes tibi esse in Deo, ut pro
his omnibus Deum ames, Exod. 28, 8. Psal. 90,
12. si autem in aliquo honore vel auro animus
fuerit occupatus, jam ex toto corde non amas
Deum. Quia verò hic disjungitur cor ab ani-
ma, rectius intelligitur affectus & appetitus ra-
tionalis, quo sensu hæc vox accipitur Deuter.
4, 29.

15. Respectu appetitus tum sensitivi: in
tota anima tua. Quid autem est in tota ani-
ma diligere? id est, certissimum animum ha-
bere in veritate, & firmum esse in fide. Amor
animæ verò intelligitur, quia amor animæ in-
dicium ejus est, uti habet author imperfecti

operis. *Et discamus Deum esse diligendum, quia est summum bonum, ut ait Aug. lib. i. de morib. c. 8. Quia est summum ens & principium & finis omnium rerum. Ideoque, inquit August. in manuali, Dilige illum animam, à quo dilectus es, intende illic qui intendit hic, quare quarentem te. ama amatorem tuum.*

16. Dum respectu virium: in omni virtute tua. *Non enim perfecte Deum diligere quis potest, nec legem adimplere. Subet itaque, ut homo omnes nervos intendat ad dilectionem Dei, ut, quantum erit in viribus suis, Deum diligat.*

17. Et præcepti cōmendatio. v. 38. in quo argumentū à quanto discreto numero: Hoc est primum. *Primum ratione scilicet objecti, quia Deus in hoc mundo est primus; & ratione debiti, quia Deus cæteris omnibus est preferendus; & ratione præstantia, quia requirit dilectionem, que omnibus virtutibus est præstantior, 1. Corinth. 13, 13. Primum est, non ordine scripture, quod habet Origenes, sed dignitate virtutis.*

18. Et à quanto continuo: & magnū mandatum. *Sive, uti Syrus habet, maximum ratione 1. amplitudinis & capacitatis, quia omnia reliqua continentur hoc mandato: omne enim*

man-

*mandatum de dilectione est, uti ait Gregor.
2. ratione finis, quia hic est ultimus scopus,
omnis enim precepti finis charitas est, uti ha-
bet August. in Zach. c. 12, 1.*

19. Et comparatio. v. 39. in quo in ge-
ne ratione ordinis: alterum. *Quia aequè
est de re magni momenti, adeoq; simile priori.
Quia 1. utrumq; ab eodem authore proficisci-
tur, 2. quia eandem habet necessitatem ac pri-
mum. Et dicitur secundum respectu ordinis,
scilicet post Deum, dum contrahit omnia præ-
cepta reliqua.*

20. Et ratione qualitatis: est simile
huic. 1. ratione obligationis, 2. ratione pœna.
*Interrogatus quidem tantum de primo & ma-
ximo mandato, sed etiam in responsione secun-
dum recenset. voluit quippe totam & univer-
sam doctrinam de maximis mandatis absolve-
re, & simul hypocrisin Pharisæorū perstringere.*

21. In specie quoad totum, ubi man-
datum: Diliges. *Id quod iterum repetit, quia
dilectio Dei & proximi sororio quasi vincula
sunt combinata; qui enim diligit Deum, dili-
git etiam proximum; est autem illud præce-
ptum desumptum ex Levit. 19. 18.*

22. Et objectum: proximum tuum.
Quo nomine non Christus intelligitur, sed qui-

vis homo, & incognitus etiam inimicus, sicue August. Epist. 52. explanat, dum inquit: proximus non sanguinis propinquitate, sed rationis societate pensandus est, in qua socii sunt homines. Quod probatur 1. ex ipsis verbis legis Mosaicae: In fontibus enim talis dictio legitur, quae propriè illum significat, qui simul cum aliis pascitur & educatur. Unde & Targum reddidit, per quem vis hominem. Et septuaginta interpretes per πλησίον declararunt, id quod quemlibet propinquum denotat. 2. Ex parallelis V. T. locis, ut Exod 23, 4. ubi etiam de inimico dicitur, & Deut. 22, 1. 3. ex declaratione in N. T. Matth. 5, 44. Luc. 6, 32. Etiam ob id, quia dilectio proximi est complementum dilectiōis divinae. Et, quod habet author imperf. operis hom. 42. in Matt. Deus in homine vel diligitur, vel odio habetur, nō potest hominem odisse, qui Deum amat, nec Deū amare, qui hominē odit: siquidem si fratrem, quem vides non diligis, quomodo potes Deum diligere, quē non vides 1. Joh. 4, 20. dum una continet causam impulsivam, quae est: proximus tuus. Inviat ergo nos ad dilectionem proximi, non tantum praecipientis autoritas, sed & nostra cum Deo conformitas, & charitatis dignitas.

23. Quoad modum: sicut teipsum.

Id

Id quod Syrus expressit: sicut animam tuam. Non igitur dicit, diliges proximum ex toto corde, quia hac dilectio debetur Deo; neq; dicit propter te ipsum, neq; plus quam te ipsum, neq; infra te ipsum, sed sicut te ipsum. Ubi particula sicut respicit 1. dilectionis finem. Diligamus propter Deum, & juxta Dei voluntatem, uti inquit Augustin. conc. 8. in Psal. 118. 2. Dilectionis materiam. Diliges sicut te ipsum, ut illi, sicut tibi ipsi, bonum exhibeas, malum verò avertas. Ut discamus dilectionem debere esse non fucatam & simulatā, sed veram & sincerā, & actuosam, ut habet Greg. hom. 38. in Ev.

24. Et conjunctim utriusque præcepti exaggeratio. v. 40. In quo proponitur quoad materiam summam: in his duobus mandatis. De dilectione nimirum Dei & proximi, quibus non datur majus, ut habetur apud Marcum v. 31. *Quamvis certa ratio etiam in alterutro esse possit, quia alterius præcepti observatio, sine alterius esse non potest, quippe alterum altero includitur.*

25. Explicatur de rebus: tota lex. *Id est, quicquid in Moyse continetur: quia ex dilectione Dei leges ceremoniales colliguntur, & ex dilectione proximi leges forenses, uti explanat Hieronymus in cap. 5. ad Galat.*

26. De

26. De personis : & Prophetæ. *Id est, quicquid à Prophetis respectu vite nostre traditum, etiam sub dilectionis titulo continetur. Non autem hic de Evangelii promissionibus, sed de legalibus præceptionibus agitur.*

27. Et quoad formam : pendent. *Seu continentur, si metaphoricè sumatur ex eo, quod ea qua suspensa sunt, ab omnibus videri possunt, Deut. 28, 66. cum lex in omnibus nostris rebus unice respicienda; sive sit metaphora à fasciculis desumpta, cum ea brevi quodam fasciculo contineantur, uti Paulus interpretatur Rom. 13, 9. Gal. 5, 15. siquidem omnia legis mandata in hunc locum referuntur & ordinantur. Duo quippe vitia nos quàm maxime sequuntur, mala doctrina & corrupta vita. Ne ergò absurda statuamus, diligendus est proximus, ait Theophyl. in c. 22. Matth.*

28. Partim est Christus Evangelii fundamentum, ubi est disputationis actus, cujus interrogatio. v. 41. In quo tempus seu causa impulsiva : congregatis autem Pharisæis. *Hoc est, cum questioni Pharisæorum à Christo esset satisfactum, ipsi in templo adhuc congregati starent.*

29. Modus & causa efficiens : interrogavit eos Jesus. *Si enim Judæi estimantes*
Chri-

Christum hominem tentabant, habet author imperfecti operis, voluit ostendere, eos etiam tentari posse. Neq̄, tamen Dominus interrogavit, tanquam discere volens, ut ait Aug. in Psal. 109. sed tanquam Doctor. Moverant illi questionem frivolam, insidiosam & otiosam; ergo Christus substituit fructuosam & necessariam de fine legis & intentione Prophetarum de Messia, Act. 16, 43. Et dum Pharisei interrogabant de summa agendorum, interrogat Christus iterum de summa credendorum. Ut discamus, in Christo absconditos esse omnes thesauros sapientiae; qui interrogat, ut ostenderet se plura scire, & ut eorum ignorantiam confunderet; dumq̄, haecenus sustinuit partes respondentis, modo etiam sustinet opponentis.

30. Et disputatio, ubi ad Christi interrogationem Phariseorum declaratio. v. 42. In quo interrogatio in genere: dicens, quid vobis videtur de Christo? Ubi verbum *Doncū* veram & constantem sententiam denotat, uti usurpatur Johan. 5, 37. & 1. Cor. 4, 9. Siquidem quarit à Phariseis, qui scripturarum peritissimi haberi volebant, qua sit sententia eorum de Christo. Unde Syrus reddidit: Quid vos dicitis de Christo, qualem doctrinam de Christo proponitis? propterea addit: quid

quid vobis videtur? Vestram cupio audire confessionem de Christo seu Messia. Nomen enim Christi hic ponitur non proprium, sed appellativum. Considera igitur diligenter atque perpende, quia post multa miracula & signa, post multa responsa ultrò citroque data, post argumenta equalitatis complura, post doctrinam verbo & opere rutilantem, & post laudem illius, qui unum Deum esse asseruit: tandem interrogat occultius eos inducens, ut se Deum profiterentur, uti Chrysostr. habet hom. 42. in Matth. Ut discamus, non illicitum esse rursus interrogatum querere.

31. In specie, respectu relati: cuius filius est. Id est, ex cuius familia & tribu nascitur? Neque enim de proximo parente, sed de nativitatis stirpe querit; nec dicit in futuro, cuius filius erit? cum praesens sit, & cum iam eo ipso innuere voluerit, quod Messias praesto sit? Neque ita querit uti ex discipulis, quid vobis videtur de me? Matth. 16, 13. quia non cum discipulis & amicis, sed cum adversariis, qui acriter negabant ipsius esse officium sive negotium, res ipsi fuit. Noluit igitur calumniandi occasionem praebere, sed generaliter quasivit de Christo; Et propterea proposuit hanc questionem, ut argueret oscitantiam eorum, quod studio

dio

dio legis tantum ineumberent, & promissiones de Messia intermitterent, in quibus cardo tamen salutis nostrae vertitur. Atque ita docet summam sapientiam consistere in Messia cognitione, 1. Corinth. 2, 2. non in externis ceremoniis. Necessse enim erat, cum eos de summa agendorum ex lege instruxisset, ut etiam de summa eredendorum ex Evangelio instrueret, Joh. 17. 3. Et potius quaestiones fructuosas & utiles, non otiosas & futiles esse movendas, doceret.

32. Et eorundem responsio: dicunt ei Davidis. Atque sic aperte sententiam proferunt ex scriptura Prophetica autoritate, 2. Sam. 7, 12. Paral. 17, 11. Psalm. 89, 4. Esa. 11, 1. Jer. 23, 5. & ex communi Ecclesiae Israelitica consensu, Joh. 7, 42. siquidem Davidis filium κατ' ἐξοχήν vocabant Messiam, Matth. 12, 23. Et Davidis filium potius quam Adae dicit, quod 1. sit non solum ex semine Davidis nasciturus, sed 2. etiam in regno successor ejus, Luc. 1, 33. & quia 3. promissiones de Messia ad Davidem factae sunt plurimae. Unde & Davidis nomine Messias describitur Ezech. 34, 28. Os. 3, 5. Amos 9, 11. Et quod etiam 4. in patria Davidis nasci debebat, Mich. 5, 2. Joh. 7, 42. Et quia 5. ultima fuerat eidem facta promissio. Quoniam ipsum nudum hominem opinabantur,

sur, ideò Davidis filium esse respondebant, non quidem male, sed tamen non sufficienter.

33. Et Christi confutatio seu explanatio, ubi ratiocinatio. v. 43. In quo per interrogationem quærit modum: ait illis: quomodo autem David in Spiritu? Ideoque ad ulteriorem inquisitionem veritatis eos incitare voluit: Et ostendit, quòd non tantum filius Davidis, siquidem in Spiritu locutus, hoc est, Spiritus Sancti afflatu, uti habet Theophyl. in cap. 12. Marci. & colligitur ex Psal. 45, 2.

34. Et allegat relatum ab objecto: Vocat eum Dominum? Filius siquidem non solet vocari à Patre Dominus, præsertim si Parens sit Rex potentissimus, secundum legem divinam, Sir. 3, 4. secundum legem naturæ & æquitatis. Ut igitur ostendat se non solum esse hominem, & tantum ejus filium, inquirat.

35. Et confirmatio, ubi scripturæ allegatio. v. 44. In quo probatio, quòd non sit purus homo, sed in eadem persona verus Deus, in genere ab appellatione, in qua de Patre: Dixit Dominus. Id est Jehova; dixit estq; filius veri Dei: per dixit quippe æterni Dei decretum intelligitur, uti usurpatur Num. 14, 30. Et per decretum illius factum; quicquid enim dicit Dominus id etiam facit, Gen. 1, 3. Psal. 135, 6. 36. De

36. De filio: Domino meo. Ubi autem Dominus habetur, simul de vero Deo in scriptura intelligitur. Atque ita Dominum suum appellat David, non per se tantum, sed totius Ecclesiae nomine, quia Psalmum illum, ex quo minorem argumenti probat, Ecclesia publice decantandum tradidit.

37. In specie, tum ab exaltatione: sede à dextris meis. Sedere enim ad dextram Dei, est aequali potentia & maiestate cum Patre caelesti regnare: Non enim corporalis est aliqua dextra, quia Deus est Spiritus, Joh. 4, 24. Quo pacto vero, inquit Damascenus lib. 4. c. 2. de orthodoxa fide, qui incircumscriptus est, localem dextram haberet? Neque est definitus aliquis locus, quia Deus habitat in luce inaccessa, 1. Tim. 6, 16. neque est definita potentia, quum dextra Dei sit ubique, Psal. 139, 7. sed est thronus Maiestatis, Hebr. 8, 1. uti etiam explicat Basilius l. 1. contra Gno. Et quia Deus ubique praesens sit, ait Chrysost. c. 35. hom. 13. de cruce Dei. Ideoque sedere ad dextram Dei, est habitare in plenitudine honoris, gloriae & maiestatis divinae, uti inquit Paulus Hebr. 1, 3. Cum ergo dicat, sede à dextris meis, ostenditur exaltatio, Matth. 19, 28. & propterea secundum humanam naturam (cum per divi-

nam alias sit ipsa dextra & virtus Dei, 1. Cor. 1, 24. *Est intelligendum: quia 1. scilicet tempus collocationis hoc arguit, dum in tempore factum, Marc. 16, 29. 2. Descriptio illius collationis, ex Eph. 1, 19. 3. Domini collatio, Act. 2, 26. 4. Exinanitionis & exaltationis connexio, dum dicitur de torrente bibere, Psalm. 110. v. ult. 5. Patrum testificatio: Ita enim Gregor. Nyssenus & Cyrillus lib. de recta fide ad Regin. qui inquit: Christus sedet ad dextram Dei in humanitatis conditione, & assumpto corpore. Et August. contra serm. Arian. c. 12. Illud sede à dextris meis in carne completum est efficaciter. Et quamvis etiam regnet quatenus Deus, habet tamen illud per essentialem omnipotentiam: hoc v. per unionem personalem & exaltationem: qua quidem facta est in ipso incarnationis momento quoad fundamentum, quoad complementum vero & plenariam usurpationem in ascensione ad cœlos, Marc. 16, 19. Et quia sedet ad dextram Dei, ideoq; etiam Deus est, uti Cyrillus lib. 4. in Joh. c. 19. concludit, & Hilar. can. 23. in Matth. declarat. Atq; sic etiam juxta humanam naturam est Dominus Davidis.*

38. Tum à regni continuatione, quæ describitur ratione objecti: donec ponam
ini-

inimicos tuos. *Quae particula donec cum sit continuationis, continet vim absoluta affirmationis, quia regnum est aeternum, Psalm. 45, 7. Et ponam, hoc loco pro facere usurpatur Gen. 4, 25. Per inimicos autem intelliguntur omnes, qui Christo & regno ejus adversantur.*

39. Ratione effecti: scabellum pedum tuorum. *Id est, plenarie & perfectissime tibi omnes hostes subjiciam, instar scabelli ut sint tibi omnes subjecti. Quam particulam adjecit, ut terrorem incuteret hostibus. Atque ita discimus, si disputandum de Christo, ex scriptura debere fieri.*

40. Et ipsa argumentatio seu conclusio. v. 45. In quo per interrogationem ratiocinatur, cujus antecedens: si ergo David vocat eum Dominum. *Id est, si fatetur, Christum esse Dominum suum seu Deum: hoc enim est καλεῖν, quod non solum vocare, sed etiam invocare significat, uti Syrus reddidit.*

41. Et consequens: quomodo filius ejus est? *Hoc est, quo respectu? qua ratione? nam scopus argumenti est, responsionem Pharisaeorum non falsitatis, sed insufficientiae arguere, ac crassam eorum ignorantiam convincere. Ita August. serm. 234. de tempore: non dixit, non est filius ejus, sed quomodo est filius ejus?*

22. Tandem est exitus, ubi Pharisaorū
saciturna obstupescitio. v. 46. In quo effe-
ctus seu consequens hujus disceptationis
partim quoad subjectū: Et nemo. *Id est, nul-
lus Pharisaorū congregatorū in tanto numero.*

43. Prædicatum definitè quoad respon-
sionem: poterat ei respondere quicquam.
*Quia 1. non poterant distinguere inter divinā
& humanam Christi naturam. Et 2. quia non
notum ipsis erat mysterium de Messia, ait Leo
ser. 8. in Nat. Dom. Ex ignorantia igitur scri-
pturarum silentiū Pharisaorum originem tra-
xit, qui sicut in querendo fuerunt satis frigidi,
ita in respondendo prorsus muti.*

44. Et respectu ulterioris interroga-
tionis: neq; ausus fuit, quicquam ex eo die
interrogare eum amplius. *Et qui jam tertia
vice Phariseos & Sadducaos cum turpi ipsorū
ignominia vicerat. v. 22, 34, & 46. Atq; ita
conticuerunt ex illo tempore, non sponte, sed
quia ita lethali vulnere perfossi, ut non ausi sint
eum amplius aggredi, uti ait Chrysoft. hom.
12. in Matth. Unde colligitur Christi potentia,
qui quando voluit, tunc finem imposuit.*

NOTÆ.

I. **D**iliges Dominum Deum tuum) Con-
sidera hoc esse mandatum magnum, ut
dili-

ut diligas Deum & proximum; ut discas aequè
necessarium esse diligere proximum ac Deum.

II. **I**n his tota lex pendet) Considera in
dilectione Dei & proximi legem & Pro-
phetas consistere, hoc est, legem & Evangelium;
ut discas utrumq; servare, neutrum negligere.

III. **Q**uid vobis videtur de Christo) Con-
sidera cognitionē Christi aequè requiri
ut requiritur dilectio; ut discas, sine Christi
cognitione non esse salutarem dilectionem.

C A S U S.

An omnis deceptio prohibita?

Videtur: 1. quia habetur hic quod proxi-
mus sit diligend9, ut quis se ipsum diligit?
Et 1. Thess. 4, 6. Apostolus inquit: ne quis cir-
cumveniat fratrem.

2. Circumventiones jura permittunt. l. si
major. C. de rescind. Vend. l. meminervis C.
unde vi. Panor. in c. 1, n. 10. X de novi operis
nunciat.

3. Panam meretur. c. sedes. 15. in fin. X. de
Rescrip. c. 2. in fin. X. de dolo. Schurff. cons.
52. cent. 3. n. 8. quia est delictum. l. de omnib.
1. §. 14. ff. de tut. & rat. Alex. in l. un. §. ult.
n. 18. ff. si quis jus dicenti non obtemp. De-
cian. vol. 1. Resp. 32. n. 70. Nemo debet locu-
pletari cum alterius damno. l. 14. ff. de cond.
indebit. l. 6. ff. de jure dotium.

Cox.

Contra: 1. Stratagemata sunt licita, ex Jos. 8, 2. 2. Sam. 5, 25. quia iubemur esse prudentes ut serpentes.

2. Ad iustitiam non interest, utrum aperta pugna, an insidiis viceris. c. Dominus. 23. q. 2. l. 26. ff. de captiv. & l. ut vim, ff. de l. & l.

3. De dolo bono iura precipiunt tit. de dolo malo. ff. 4. Deceptio citra fraudem permissa, arg. l. si voluntate 8. C. de rescind. vendit. l. in causa. 16. ff. de muner. l. item si precio. 22. §. ult. ff. ibid.

Ad contraria: 1. Fall. causa. Nam ius aversatur circumventionem cum fraude, l. 3. §. ult. ff. pro socio & l. eleganter. ff. de dolo malo. l. si quis aliter. 36. ff. de oblig. ea tantum permessa, que citra fraudulentum consilium ex injuria contigit, ne commerciorum usus impediatur. arg. l. volunt. 8. C. de rescind. vendit.

Ad 2. Fall. 2 dum quid: si absq. fraude sit, si enim ea causam dederit contractui ipso iure nullus. Gail. obs. lib. 2. O. 2. n. 6. Ad 3. Fall. 3 dum quid: si sit lesio ultra dimidium. l. 2. C. de rescind. vend. non ut rescindatur, sed ut ad equilibrium redueatur data ledenti optione, ut vel restituat & sumat precium quod solverit, vel compenset lesionem. l. 2. ver. si emtor elegerit. Pist. d. l. q. 23. n. 21. n. 1. Carpzov. Resp. lib. 5, Resp. tit. 6. R 53.

VEstimenta ligat veluti nova fascia, firmat
Vestis & exornat tænia quosq; sinus.
Ut Sadduceis Deus ora ligarat in unum
Tunc Pharisea cohors se sociare locum.
Unus & ex istis turbis interrogat ipsum,
Qui legis Doctor, tentat aitq; simul.
Mandatum summum quodnam die quæso
Magister?
Quòd primum? nobis dicere quæso velis.
Christus ait: Cor, vis anima, mens diligit ipsa
Tota tuum Dominum, diligit illa Deum.
Hoc est mandatum primum, subiecit Iesus,
Hoc præceptorum, dixit & ipse, caput.
Post hoc huic geminum: sicut te diligis ipsum,
Sic & vicinum dilige quæso tuum.
Ex his dependent mandatis quippe Propheta
Omnes, lex etiam pendet & inde sacra.
Ut verò Pharisea cohors se junxerat, illam
Tunc Iesus quarit rursus & hocce modo:
Ecquid de Christo, tibi, gens Pharisea, videtur?
Est cujus proles? Illa Davidis ait.
At Christus contra: Sed flamine plenus eun-
dem.
Expressè Dominum quæ vocat ipse suum?
Dixit enim Dominus Domino, sit dextera sedes,
Hostes donec erunt postea scabella pedum.
Si vocat ergò suum Dominum patre natus Iesus
Ergò quæ Dominus Filius esse potest?

Huic

*Hujc nemo poterat tunc respondere vel unum
Verbum. quin quisquam porro rogare nihil.
Talia proponit LITZMANNUS. Talia pergat!
Sic homini fiet tænia, grata Deo.*

restatur

GUEINZIUS.

INterpretari ritè qui *Legem DEI*
potens, piùmque divi dogma *Messie*,
Justi rigoris; & *salutis cardinem*
tentamen impudens *Sophistici gregis*
subire non fugit vocatus; at malos
rubore conscientiam suffundere
virtute verbi vincit: is, *JESUM sacro*
zelo secutus, *Doctor & Vir Enthous*
dici meretur omnibus. Felix proin
LITZMANNE, qui piè flagras in hoc caput,
vetus simul, novumque chartis promere
doctis amans; nam dehinc & inter cœlites,
sanctoque in orbe *Te manet pulcer locus.*

optat

Joachimus Bulsius H. M.

Macte spes, voveo, famâ *Litzmanne perenni!*
Theologia dios latices qui ritè cathedra
Gustasti, & specimen Doctrina mente sagaci
Fecisti, merito mage quod sic laudibus auctus.
GEORG-CHRISTOPH. DOCKHORN.

02 A 572
(1/2)

ULB Halle 3
003 808 483

VΦ 17

EVANG.

CHRIST.

HALL.

Q2.C

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

ARUM
LICARUM
o XLIX
SIDE
GUEINZIO
Hallensis
core
dente
ITZMANNO
Marchitâ.
post Trinitatis.
o. Inc. III.
AXONUM
Melchioris Oel-
legelij

